

Vesti

Nedelja američke kulture i društva: Prvi deo

U ponedeljak, 27. marta počela je jubilarna, peta **Nedelja američke kulture i društva**, a tema ovogodišnje radionice Centra za američke studije je „**American Journey**“.

Nedelju američke kulture i društva otvorili su **Philip Beekman**, savetnik za medije i kulturu Ambasade SAD, **dr Nataša Jovanović**, prodekanka za nastavu i **prof. dr Radina Vučetić**, upravnica Centra za američke studije.

Prvi dan radionice studenti su imali prilike da čuju predavanja prof. **dr Radine Vučetić** o **Holivudu**, kao i predavanje **prof. dr Milana Ristovića** na temu „**Prostor i mit. Američki pejzaž u 19. i 20. veku**“. Popodnevni deo radionice bio je posvećen filmu „**Sever-Severozapad**“ koji su učesnici Nedelje gledali u Jugoslovenskoj kinoteci, a zatim je i **prof. dr Simona Čupić** održala predavanje na istu temu.

▲ dr Nataša Jovanović, prof. dr Radina Vučetić i Philip Beekman

▲ učesnici Nedelje američke kulture i društva

▲ prof. dr Radina Vučetić

▲ prof. dr Milan Ristović

▲ „Sever-severozapad“,
Jugoslovenska kinoteka

▲ prof. dr Simona Čupić

Drugi dan Nedelje američke kulture i društva počeo je putovanjem kroz **Los Anđeles** na koje nas je poveo **prof. dr Nikola Krstović**. Zatim su doktorantkinje sa Odeljenja za istoriju umetnosti **Ljubica Vujović** i **Dea Cvetković** održale predavanje „**Američki site-specific & land art**“. Za kraj, **doc. dr Nemanja Radonjić** vratio nas je u LA i poveo nas je na „**Hip-hop hodočašće po južnom Los Anđelesu**“.

Radionica je treći dan počela posetom Američkoj ambasadi, gde su polaznicima Nedelje diplomate i **predstavnici Američke ambasade** pričali o svojim „američkim putovanjima“ kroz razgovor o svom poreklu, porodicama i konačno svojim diplomatskim karijerama koje su ih dovele do Srbije. Neverovatnu priliku da studenti vide i **Muzej Holokausta** pružio nam je **dr Emil Kerenji** koji je priredio polaznicima virtuelnu turu kroz muzejsku stalnu postavku. Za kraj dana, **MA Ana Filipović** nas je odvela na „američko putovanje“ kroz **Hoperove slike**.

Nedelja američke kulture i društva trajaće do 1. aprila, a nastavak aktivnosti tokom radionice prenećemo u narednom broju Newslettera.

Stay tuned...

▲ prof. dr Nikola Krstović

▲ doc. dr Nemanja Radonjić

▲ dr Emil Kerenji

▲ MA Ljubica Vujović

▲ MA Dea Cvetković

▲ MA Ana Filipović

Dve generacije ženske emancipacije

U martu, Mesecu ženske istorije u Sjedinjenim Državama, posebna pažnja je posvećena sećanju na višegeneracijsku borbu žena za oslobođenje od ukorenjenih patrijarhalnih društvenih obrazaca, koji karakterišu i američko društvo od njegovih početaka. Amerikankе su među predvodnicama globalnog feminističkog pokreta već preko vek i po, a američke umetnice su kroz brojna dela problematizovale i politizovale položaj žene u američkoj istoriji i svakodnevicu.

Umetnica sa snažnom feminističkom porukom, koja se istakla u prvoj polovini 20. veka, je spisateljica **Gertruda Stajn** (1874–1946). Stajn je odrasla u Kaliforniji, ali se 1903. godine trajno nastanila u Parizu. U epicentru međuratnih modernističkih umetničkih pokreta, njen salon postao je mesto okupljanja američkih i evropskih umetnika, poput Hemingveja, Ficdžeralda, Pikasa i Matisa. Čitav međuratni period Stajn je sakupljala modernističke umetnine i pisala zapažena književna dela. Do kraja života pratila ju je pomagala, i kao muza i kao kritičarka, njena partnerka Alis Toklas.

Roman Gertrude Stajn koji jasno pokazuje njen pogled na položaj žene u američkoj istoriji je „**The Making of Americans**“ (1925). Hronologija romana je nestabilna, ali se on može smestiti u 19. vek, u izmišljena mesta Bridžpoint, koji predstavlja bogati, tradicionalistički Njujork, i Gosols, alegoriju za inovativne i dinamične obalske gradove Kalifornije. Glavni likovi dolaze iz dve orodene porodice, Dening i Hersland, čiji članovi, uprkos bogatstvu i poluvekovnom prisustvu u Sjedinjenim Državama, i dalje pokušavaju da postanu Amerikanci u punom smislu. No, asimilacija i integracija nisu jedine važne teme romana. U njemu su prikazani likovi poput Džulije i Marte Hersland, koje su na različite načine žrtve ambicija svojih muževa i društvenih očekivanja o ulozi žene. Stajn je kroz kompleksne likove ukazala na neophodnost redefinisavanja tradicionalnih stavova o rodu, seksualnosti i porodici. Njen roman je poziv da se i ženama dozvoli da iskažu svoje kvalitete, bez patrijarhalnih ograničenja.

Položaj žene u porodici ostao je pitanje u centru pažnje i posleratnog feminizma. Kada je Otis Reding 1965. otpevao pesmu „**Respect**“, u kojoj muž nakon teškog dana na

▲ Areta Frenklin

▲ Gertruda Stajn

poslu zahteva poštovanje od svoje supruge, **Areta Frenklin** (1942–2018) je znala kako da odreađuje. Frenklin je prepevala pesmu 1967. godine, obrnuvši uloge muškarca i žene. Muž se vraća sa posla, ali njegova supruga je ta koja zaslužuje i zahteva poštovanje. Tako je vreme borbe za građanska prava i drugog talasa feminizma dobilo himnu u izvedbi „**kraljice soula**“.

Borba Arete Frenklin nije stala nakon objavljivanja pesme „**Respect**“. Ona je bila donatorica udruženja za ljudska i ženska prava, i često je bez novčane naknade učestvovala u dobrotvornim događajima. Pesma, koju je praktično preuzela iz muškog konteksta i prisvojila za žensku stvar, drastično je kraća od obimnog romana Gertrude Stajn. Ipak, i neimenovana junakinja koja u pesmi traži poštovanje, i ženski likovi iz porodica Dening i Hersland, podsetnik su na sporost, ali i nužnost ženskog osvajanja slobode.

Jugoslovenski Tarzan

Tarzan, fiktivni junak američkog pisca Edgara Rajsa Berouza, prvi put je predstavljen javnosti 1912. u romanu „Tarzan od majmuna“ („Tarzan of the Apes“). Berouz je napisao još 23 nastavka priče o čoveku iz džungle, a ubrzo nakon prvog dela, roman je ekranizovan 1918. kao nemi film. Već 1932. ulogu Tarzana u Holivudu dobija Džoni Vajsmiler, najpoznatiji Tarzan i do dan-danas.

U naletu popularnosti Berouzovog junaka, neposredno pred početak Drugog svetskog rata, Jugoslavija dobija svog Tarzana. Prema rečima novinara dnevnog lista „Vreme“: „Jugoslavija ipak ima jednu 'filmsku kompaniju', koja stvara domaće filmove. Borovo do sad čuveno samo po Batinoj fabrici, treba da postane – jugoslovenski Holivud.“ Prvi film „jugoslovenskog Holivuda“ sniman je novembra 1940. i naslovljen „Borovski Tarzan“. Režiser ovog kinematografskog ostvarenja bio je Milenko Todorčić, trgovac iz Ploka, a glavnu ulogu u filmu tumačio je Alek-

sandar Pero Bajac, iz Beograda, u tom trenutku učenik Bogoslovske gimnazije u Sremskim Karlovcima. Početkom 1941, prvi i jedini jugoslovenski film o Tarzanu prikazan je premijerno u bioskopu Korzo u Osijeku. Nakon više od 30 godina, Bajac je u intervjuu za „TV Reviju“ (1976; izvor: Yugopapir) pokušao da se priseti radnje filma: „**znam da je bilo neke jurnjave po 'džungli', kao neki istraživač došao u Afriku i sreo divljeg čoveka, pa tu neki urođenici, sve u svemu – uzbudljivo, bar za nas.**“ Nakon ovooga, Bajcu i Todorčiću je, prema njihovim rečima, jedan Vojvođanin nudio novac da nastave snimanje filmova, ovooga puta i u Africi, međutim, njihova eventualna dalja filmska ostvarenja zaustavio je početak rata.

◀ „Politika“,
8. novembar 1934.

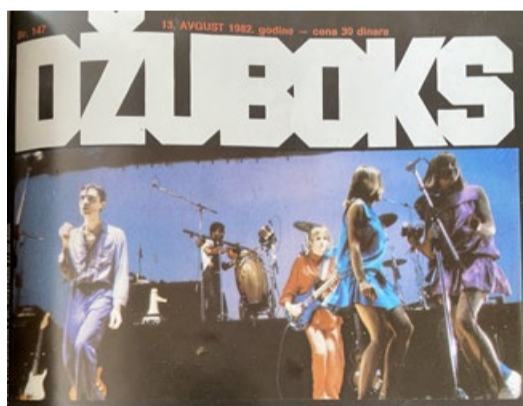
„Vreme“, 7. februar 1941.▲

Talking Heads u Beogradu

Branko Rosić opisao je Halu Pionir u Leksikonu YU mitologije kao „**mesto na kojem je Beograd pokazivao da je deo sveta**“, pre svega osvrćući se na mnogobrojne zvezde koje su sedamdesetih i osamdesetih nastupale na ovom mestu. Među njima se našla i čuvena američka grupa novog talasa, osnovana 1975. u Njujorku, **Talking Heads**.

Talking Heads posetili su Beograd na vrhuncu svoje karijere, 1982. godine, nakon četiri objavljena albuma. Koncert je održan 27. jula u Hali Pionir, a novinar „Džuboksa“ Predrag Popović opisao ga je kao jedan od najboljih nastupa kojem je prisustvovao. Kao predgrupa, na binu je prvo izašao američki bend **Tom Tom Club**, grupa koja je nastala kao projekat upravo **Talking Heads**-a. Popović opisuje primetnu nervozu frontmena **Talking Heads**-a, Dejvida Birna pred nastup zvezda večeri:

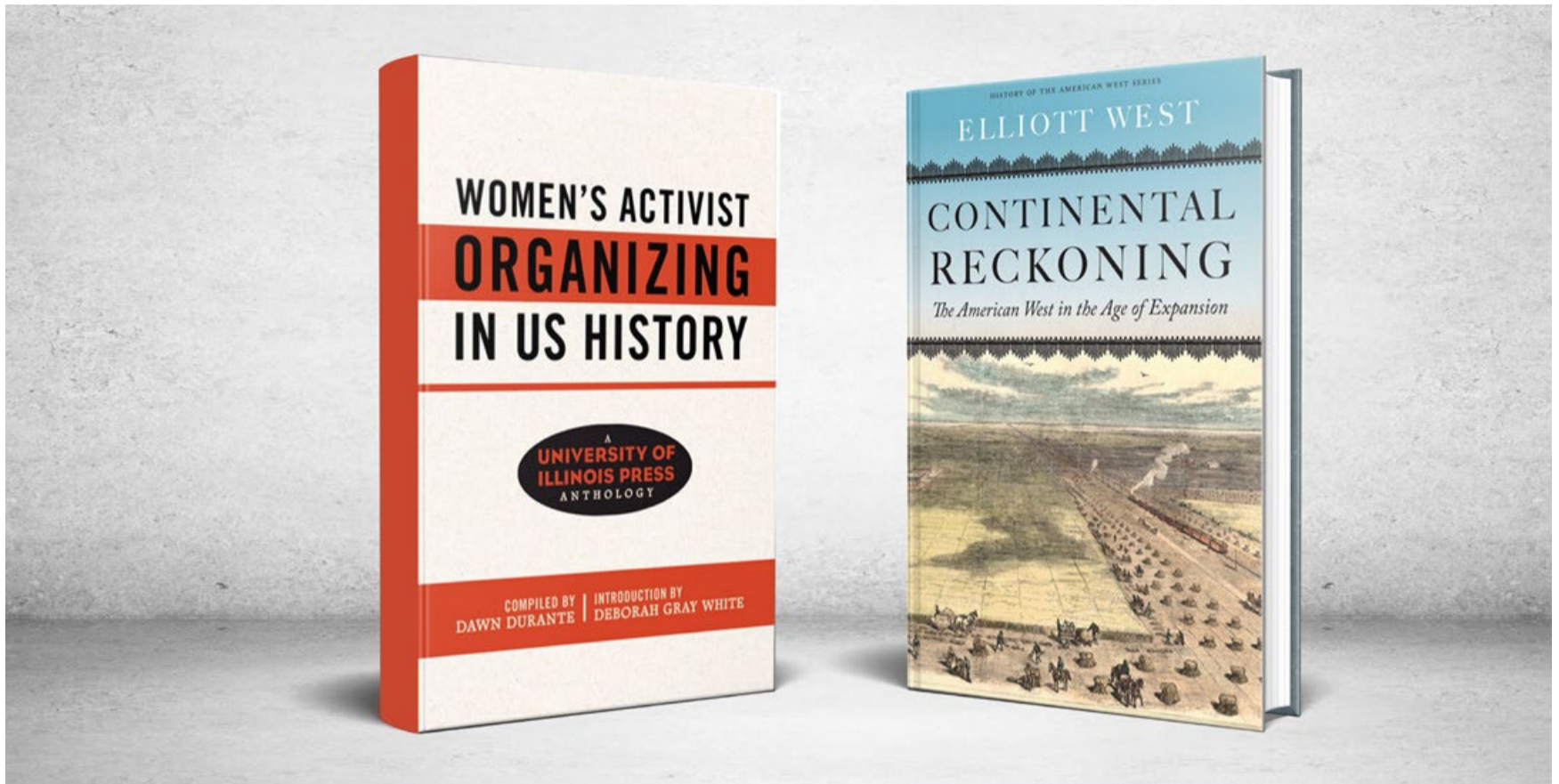

▲ „Džuboks“, 13. avgust 1982. ▲

„**Nervozan? Čovek je drhtao. [...] David Byrne je definicija anti-stara. Ne biste ga primetili ni da ste se sudarili u prolazu. Na sceni je, naravno, druga osoba. Poslednji stiže do mikrofona i pokretima sličnim ulaženju pod tuš, zakoračuje u svetlosni snop.**“ Pesma kojom je otvoren koncert u Hali Pionir bila je „**Psycho Killer**“, „**baš kako to uvek mora biti**“, kako je naglasio Popović; a na samom kraju su na bis zajedno sa Tom Tom Club-om izveli „**Take me to the River**“.

Grupa **Talking Heads** se razila 1991. godine, ali je Dejvid Birn posetio Beograd još dva puta, 2002. i 2009, kada je njegova knjiga „**Biciklistički dnevni**“ doživela svoju svetsku premijeru u izdanju Geopoetike, i ostavio je publiku podjednako oduševljenom kao početkom osamdesetih.

Women's Activist Organizing in US History. A University of Illinois Press Anthology, Compiled by Dawn Durante, Urbana, Chicago, and Springfield: University of Illinois Press, 2022.

U Sjedinjenim Državama, mart se obeležava kao Mesec ženske istorije. Zbog toga, treba skrenuti pažnju na antologiju tekstova o ženskoj istoriji u izdanju Univerziteta u Illinoisu. Ova knjiga nastala je povodom tridesetpetogodišnjice osnivanja edicije o ženskoj istoriji „**Women in American History**“, koja je preimenovana u „**Women, Gender, and Sexuality in American History**“.

Tekstove je odabrala istoričarka Don Durante, urednica izdavačke kuće Univerziteta u Severnoj Karolini. Uvodnu studiju napisala je Debora Grej Vajt, istaknuta profesorka rodnih i ženskih studija na Univerzitetu Rutgers. U njoj, Grej Vajt sa ponosom posmatra razvoj studija ženske istorije, koje su u prethodnih 35 godina produbile analizu položaja žene u američkom društvu, bez obzira na klasu ili rasu.

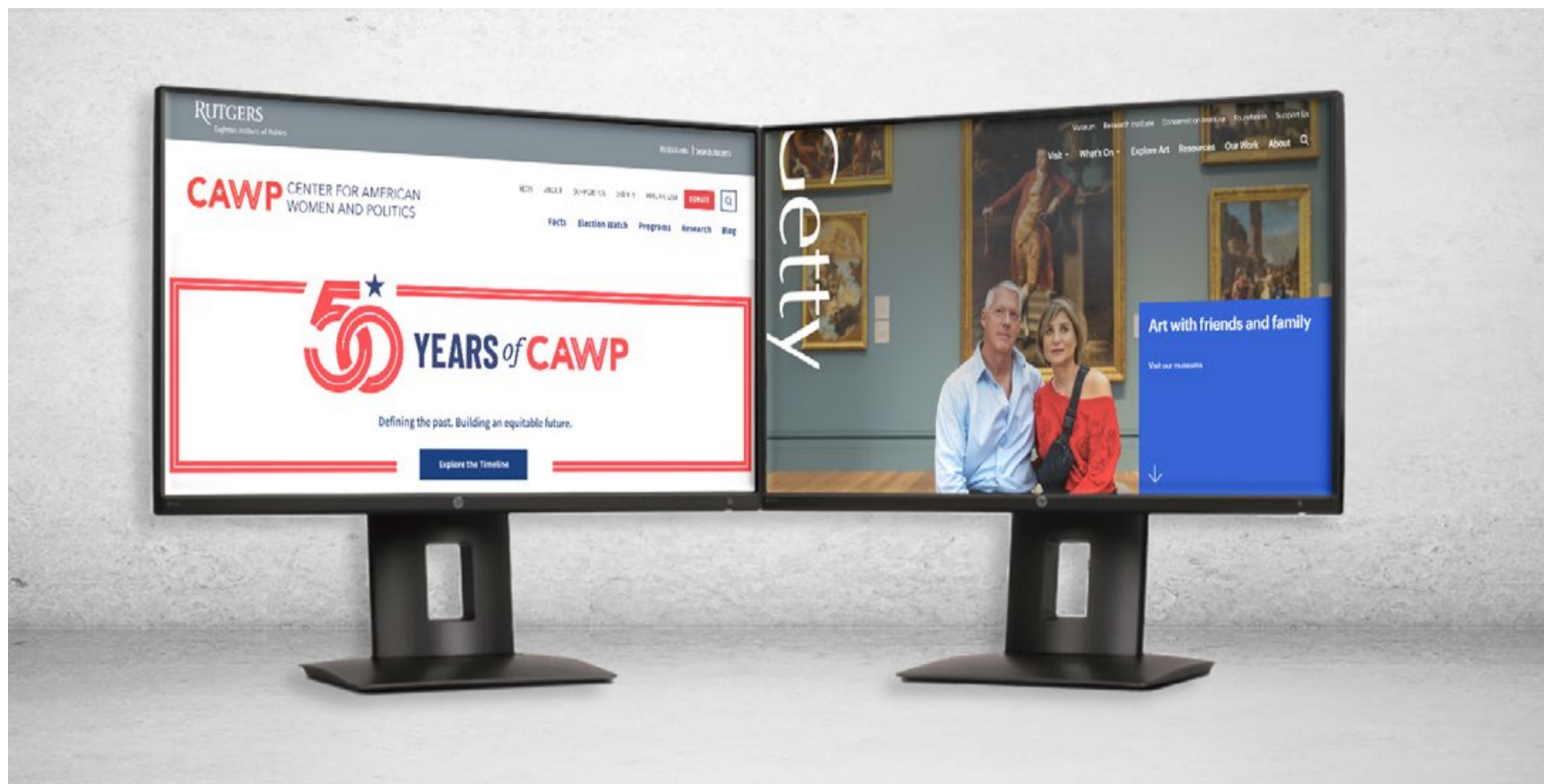
Nakon uvodne studije, sledi deset tekstova koje spaja tematika ženskog organizovanja u SAD. Istoričarke koje ih potpisuju prvobitno su objavile tekstove u pomenutoj ediciji, u periodu od 1992. do 2017. godine. Njihove studije govore o počecima ženskog organizovanja u SAD, o mrežama porobljenih žena, o životu radnica, imigrantkinja, o borbi za reproduktivne slobode i za prava seksualnih manjina. Zahvaljujući ovoj antologiji, može se saznati mnogo o istoriji ženskog organizovanja u SAD, ali i uvideti na koji način su se ženske studije razvile u poslednjim decenijama.

Elliott West, **Continental Reckoning. The American West in the Age of Expansion**, Lincoln: University of Nebraska Press, 2023.

Eliot Vest je veteran američke historiografije i ekspert za istoriju zapadnih SAD. Većinu karijere je proveo kao profesor na Univerzitetu u Arkanzasu, a trenutno je predsednik Društva za istoriju američkog Zapada. Njegova najnovija knjiga je istorija ogromne teritorije od Misisipija do Pacifika, od Američko-meksičkog rata (1846–1848) do kraja 19. veka. U želji da njegov uvid u prošlost Zapada bude što celovitiji, Vest je primenio pristupe kulturne, ekonomske, ratne i demografske istorije.

Svoje delo podelio je na tri veće celine. Prva celina posvećena je periodu 1848–1865, periodu između američke pobede nad Meksikom i pobede Unije nad Konfederacijom. Ovaj period obeležila je konsolidacija američke moći na Zapadu, naučrb urođeničkih plemena, koji Vest karakteriše kao period rasta i nereda, otkrića i nasilja. U drugoj celini autor pokušava da prodre u mentalitet doseljenika na Zapad. Vest piše o njihovim mitovima, naučnim dostignućima, te položaju žene na Zapadu. Treća celina bavi se primenom ideologije i nauke. U njoj se autor posvetio ekspanziji infrastrukture, poljoprivrede i rudarstva i migracijama koje su transformisale Zapad.

„**Continental Reckoning**“ je sveobuhvatna istorija američkog Zapada, koja nudi odgovore na brojna pitanja o američkom 19. veku, ali i potonjoj privrednoj i imperijalnoj ekspanziji SAD.

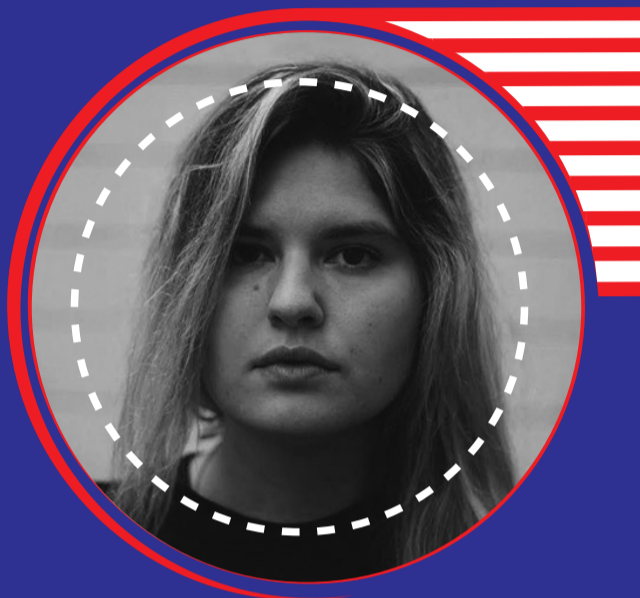
The Center for American Women and Politics (CAWP) <https://cawp.rutgers.edu/>

Mesec ženske istorije je u toku, a mi vam predstavljamo veb-sajt Centra čiji je cilj da promovise angažman i podstiče veću zastupljenost žena u političkom životu SAD. Centar je osnovan 1971, u vremenu kada je samo 2% žena bilo prisutno u američkom Kongresu, dok ih je 2023. godine 28%, a Kamala Haris je prva žena na mestu potpredsednice SAD. Centar danas predstavlja uglednu instituciju koja sprovodi istraživanja zasnovana na naučnoj metodologiji i raspolaže relevantnim aktuelnim, kao i istorijskim analizama na temu političke participacije žena u Americi. Naročita uloga u diseminaciji rezultata istraživanja ove institucije i komuniciranju sa svima koji su zainteresovani za pomenutu temu pripada digitalnoj platformi Centra. Tu su na atraktivan način, uz pomoć grafikona i mapa, predstavljeni podaci o zastupljenosti žena na svim nivoima vlasti u SAD, statistike o kandidatima i biračima, te analize trendova u politici. Putem veb-sajta možete pretraživati podatke o ženskoj participaciji u američkom političkom životu prema različitim kriterijumima poput pozicije, rase, odnosno etniciteta, stranačke pripadnosti ili geografske lokacije, zatim posmatrati ulogu žena kroz analize američkih izbora. Kroz odeljak „istraživanja“, imate priliku da pregledate izveštaje, analize, te da svoja znanja upotpunite predloženim člancima i monografijama. Kreatori ove platforme su posebnu sekciju prilagodili najmlađima, te pored istraživača i aktivista, uz edukativne materijale i planove lekcija, ovaj veb-sajt mogu koristiti i nastavnici i učenici.

The Getty Center <https://www.getty.edu/>

Predivan pogled na Los Anđeles proteže se sa brda gde se nekada nalazio ranč američkog industrijalca Žana Pola Getija. Danas je to impozantan kompleks Geti Centra, na kome je više od decenije radio čuveni arhitekta Ričard Mejer. Kompleks Geti čine Istraživački institut, Institut za konzervaciju i Muzej, koji godišnje poseti skoro dva miliona posetilaca. Ako niste u prilici da budete jedan od njih, dobra vest je da Geti Centar aktivno podržava otvoreni pristup i digitalizaciju, te se velikom broju umetničkih dela i stručnoj literaturi može pristupiti posredstvom virtuelne platforme. Putem muzeja i njegovog veb-sajta, imate priliku da se upoznate sa delima poznatih umetnika poput Van Goga, Sezana, Monea, Hopera i radovima koji pripadaju najrazličitijim epohama, od šestog veka pre nove ere do artefakata savremene umetnosti. U muzejskim kolekcijama su pretežno zastupljena dela evropske, američke i azijske umetnosti, a među njima se nalaze slike, skulpture, rukopisi i fotografije. Od pandemije korona virusa, Geti muzej poznat je po virtuelnim izložbama i komunikaciji koju sa publikom obavlja posredstvom društvenih mreža. Za istraživače je posebno značajan Institut, u okviru kojeg se nalaze brojni digitalizovani materijali, pretežno iz domena istorije umetnosti i arhitekture, poput knjiga, kataloga izložbi, časopisa, dokumenata, fotografija, video i audio-snimaka. Geti Centar naročitu pažnju posvećuje edukaciji, te su na platformi smešteni dodatni sadržaji i zanimljive aktivnosti, kako bi učenicima i studentima umetnost bila još bliža!

Have you met...

Dea Cvetković je doktorantkinja Seminara za studije moderne umetnosti na Odeljenju za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Za potrebe doktorata bavi se istraživanjem upotrebe tekstila u američkoj feminističkoj umetnosti u periodu od 1960. do 1990. godine, odnosno načinima na koje se umetnički medij koji je istorijski posmatran kao inferioran koristio u aktivističke svrhe. Interesovanje za američke umetničke prakse pokazala je i tokom osnovnih i master studija na Filozofskom fakultetu. Dea se u diplomskom radu bavila analizom reprezentacije američkog društva šezdesetih u delima umetnice Marisol Eskobar, dok se u master radu fokusirala na istraživanje reprezentacije maskuliniteta na primerima zvezda industrije zabave u slikarstvu Pop art-a. U polja interesovanja ubraja posleratnu američku umetnost i popularnu kulturu, rodne studije, istoriju filma i fotografiju. Saradnica je Centra za američke studije. Tokom pete Nedelje američke kulture i društva održala je predavanje o projektu „Okružena ostrva“ umetničkog dvojca Krista i Žan-Klod. Voli da pravi plejliste, da gleda isti film sto puta i da ostane na moru što duže.

Najave konferencije konkursi

„Razgovori o Americi“: Da li je Amerika novi Gilead?

U sredu, 19. aprila u 19h u Klubu Filozofskog fakulteta, u okviru serije „Razgovori o Americi“ Centar za američke studije organizovaće diskusiju o veoma aktuelnom pitanju ženskih prava i zabrani abortusa u Sjedinjenim Američkim Državama. Gošća Centra ovom prilikom biće dr Adriana Zaharijević, viša naučna saradnica Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, a razgovor će voditi prof. dr Isidora Jarić.

Uskrs u Beloj kući

Ove godine se Uskrs u Sjedinjenim Američkim Državama proslavlja 9. aprila. Tradicionalno, u Beloj kući se na ovaj praznik organizuje „Easter Egg Roll“ još od 1878. i mandata američkog predsednika Raderforda B. Hejza. Ova manifestacija je 1929. prvi put emitovana putem radija, a 1998. na internetu. Uskršnji zeka se kao akter na „Ester Egg Roll“ u Beloj kući pojavljuje 1969, kada je jedan od članova osoblja prve dame Pet Nikson obukao odelo zeka. Nekoliko puta tokom istorije je „Easter Egg Roll“ u Beloj kući otkazan, kao npr. 1918. zbog ratnih ograničenja za potrošnju hrane, 1942. iz bezbednosnih razloga, pa zatim i do kraja Drugog svetskog rata, a poslednji put je ova manifestacija otkazana 2020. i 2021. godine zbog pandemije korona virusa. Detalje o manifestaciji 2023. možete pogledati na priloženom linku: <https://whitehouse.gov/1.info/easter-egg-roll/>

